

Malomipari számlák

Tudtad, hogy Budapest a XIX. század végén Európa legnagyobb malomipari központja volt?

A korszerű lisztelőállítás megalapozója Széchenyi István, a Pesti Hengermalom Társaság 1841-ben üzembe helyezett gőzmalomnak alapítója volt. E hengermalom volt az első hengerszékekkel és gőzgéppel felszerelt nagy őrlőmű, amely azután mintául szolgált a malomépítészetben.

A hivatalos statisztikák szerint 1863-ban 147, 1873-ban már 482 gőzmalom volt üzemben. Ez utóbbiak között szerepel 13 budapesti és 20 vidéki malomipari részvénytársaság.

Néhány számla, mely hűen illusztrálja a hazai malomipar nagyságát:

Számla sz. *Budapesten,*

ELSŐ BUDAPESTI GŐZMALOM

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAI GYÁRTELEP

ÉVI GYÁRTÁS
1.000.000 m.m.

J. Wagner építőmester úrnak
küldöttünk rendeletre *lájára és veszélyére*

1 kr.

szám	csák	súly	ár
11	1	50 kg csirkebúra	6

ELSŐ BUDAPESTI GŐZMALOM
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
PÉNZTÁRA
1892. 20. 11.

Hoffmann szám.

Budapest,

A BUDAPESTI

GIZELLA GŐZMAI

HOFFMANN S. SOROKSÁRI-UTCZA 82.

Számla

Fizetendő Budapesten
készpénzben levonás nélkül

Ár

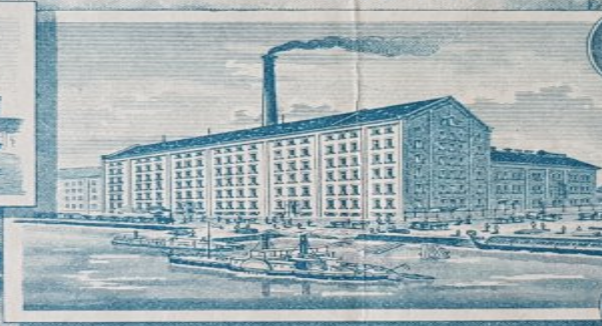
Szám	Zsák	Kilo	Súly	Ár
1	1	01	01	24 20
2	5	4	12 5	23 10
5	1	4	01	21 40
7	2	70	14 0	20 40
8	1	50	50	8 70

Nr 10704

BUDAPEST

ELISABETH DAMPFMÜHL- GESELLSCHAFT IN BUDAPEST.

FACTURA

GROSSTES MUHLENETABLISSEMENT DER OESTERR. UNG. MONARCHIE.

Für Herrn Anton Richter,
Wir sandten Ihnen auf Ihre Ordre Rechnung
Bahn an L. Beck & Soller.

Nº	Sack	Gewicht per Sack	Gesammt Gewicht	Preis per 100 Kilogr
----	------	---------------------	--------------------	-------------------------

Budapest a XIX. század végén Európa legnagyobb malomipari központja volt, és az amerikai Minneapolis után a világranglista második helyén állott. A XIX-XX század fordulóján az ország malomipari őrlési kapacitása évente mintegy 7 millió tonna gabona feldolgozását tette lehetővé. A termelés ezekben az években 4–5 millió tonna között változott.

ERZSÉBET GÖZMALOM-TÁR

ALAPSZABÁLYA

STATUTEN

DER

ELISABETH DAMPFMÜHL-GESELL

I.

A társaság célja, czége és sze

1. §.

Az 1868-ik évben alakult »Erzsé-
lom-társaság célja: örlőmalmok gyá-
kedelmi üzeme és ezzel egybekötve, gabon-
örlemények vétele és eladása.

2. §.

A társaság czége magyarul: »*Erzsé-
társaság*« ; — németül: »*Elisabeth Damp-
schaft*«, — mely a budapesti kir. keresked-
törvényszéknél be van jegyezve.

A nagy malmok múlt századi korszerűsítésében igen nagy szerepe volt Ganz Ábrahámnak (1814–1867), aki öntődéjében 1845-től gyártott malomipari berendezéseket.

A hazai malomipar már az 1860-as években túlszárnyalta az osztrák malmok műszaki színvonalát.

Jelentős változást hozott az első világháború, amikor is a malomipart teljes állami irányítás alá helyezték. Az állam bizományosaként 1915 júniusában megalakult a Haditermény Rt., amely később begyűjtő szervként központi gabona- és lisztgazdálkodási tevékenységet folytatott. A gabonahiány és a később bevezetett jegyrendszer visszavetette a gabonaipart.

A trianoni békediktátum következtében Magyarország mezőgazdasági, elsősorban gabona- és liszt kivitelre volt utalva, mivel a liszt valuta szerző szerepe felértékelődött.

A magyar valuta megszilárdulása után felszabadították ugyan a lisztforgalmat, de addigra már a magyar liszt vámokkal védett külpiaca elveszett és a Trianon után a nyomorúságos kereseti viszonyok miatt a belső fogyasztás is csökkent.

1920-as évek elején a malomipari kapacitások 30 százalékáig sem voltak kihasználva. Ez a malmok számának jelentős csökkenését hozta maga után.

1920-as évek végére némi javulás következett be az iparágban, de a gazdasági világválság és a beköszönő második világháború idején egymás után jelentek meg azok az állami intézkedések, amelyek a gabona- és lisztgazdálkodást szabályozták.

A közellátás érdekében megszüntették a malmok önálló kereskedelmi tevékenységét és bevezették a liszt- és kenyérjegyzrendszert. Az állam határozta meg azoknak a malmoknak a körét, amelyek közellátási őrleést végezhettek.

Mára már elvétve találunk funkcióval bíró régi malomépületeket. Ahhoz azonban, hogy el tudjuk képzelni, milyen jelentős ipari létesítmények voltak a malmok, segítséget nyújtanak számunkra a malomüzemek korabeli számlái.

Az épületkomplexumokról készített lenyomatok a mai kor emberének ipartörténeti rácsodálkozást és esztétikai élményt adhatnak.

A fenti szövegrészeket Dr. Halkovics Lászlónak, a XXXIV. Statisztikatörténeti Vándorülésen 1997. április 25-én megtartott „A MAGYAR MALOMIPARI STATISZTIKA TÖRTÉNETE, 1850–1950.” című előadásából származnak.

(http://www.ksh.hu/statszemle_archive/1997/1997_08-09/1997_08-09_708.pdf)

Az illusztrációként bemutatott képek a SASE Kft. kortörténeti magángyűjteményében lévő számlákról készültek.